

Exotische talen Bezuinigingen bij Geesteswetenschappen in Leiden stuiten op weerstand

Zonder taal geen wetenschap

Exotische talenstudies worden geschrapt. Medewerkers worden ontslagen. Geesteswetenschappen in Leiden bezuinigt, en dat komt hard aan.
Door **Wim Wirtz**

Taalwetenschappers van de Leidse universiteit spreken van 'een ongehoofde verschraling'. De bezuinigingen die de faculteit Geesteswetenschappen over hen heeft uitgestort, zijn hard aangekomen. Een kleine 4 miljoen euro moet er worden bespaard. Dat gaat gepaard met een groot-scheepse reorganisatie.

Opleidingen worden verbreed. Nieuwe functies worden toegevoegd. Andere functies worden versmald. Een aantal exotische talenstudies wordt geschrapt. Medewerkers moeten verdwijnen. Een hoogleraar beschrijvende taalwetenschap is ontslag aangezegd. Bij de letteren, inclusief geschiedenis en kunstgeschiedenis, verliezen zo'n zestig mensen hun baan.

Bij sommige kleine talen heerst de angst dat de bezuinigingen het einde zullen inluiden van de eeuwenoude, unieke Leidse bron van kennis in het Arabische en Aziatische taal- en cultuurgebied. Studierichtingen als Javaans, Tamil en Hebreeuws worden als hoofdvak opgeheven, de taalwetenschap Tibeto-Birmees wordt geschrapt. Andere talen krijgen minder uren en worden ingebed in een nieuwe, bredere studierichting. Sommige taalwetenschappers zijn bang dat dit hun vakgebied zal schaden: minder taal betekent minder onderzoek – als je de (oude) taal van een land niet goed beheerst, kun je de geschiedenis en cultuur van dat land niet goed bestuderen.

De universiteiten zijn al jaren aan het bezuinigen, en de faculteiten Geesteswetenschappen bezuinigen mee. De vergoeding per student is de afgelopen jaren drastisch verminderd. Het aantal studenten is gestegen. Het aantal vaste arbeidsplaatsen voor wetenschappers is gedaald. Minister Plasterk haalde vorig jaar nog eens 100 miljoen bij de universiteiten weg en hevelde dat over naar de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Daar kunnen de universiteiten hun geld terugverdienen met onderzoeksprojecten, als de NWO die tenminste honoreert.

Prof. Wim van den Doel, decaan van Geesteswetenschappen in Leiden, zegt dat zijn faculteitsbestuur bij de bezuinigingsoperatie goed heeft gekeken naar het rendement van de kleine letteren. 'Dan constateer je dat een aantal gebieden te weinig studenten heeft, te weinig promoties realiseert en te weinig succes heeft met onderzoek. Dan kun je twee dingen doen. Je kunt zeggen: dat is een aanleiding om ze af te schaffen. Maar je kunt ook zeggen: we houden die gebieden open, tegen de stroom in, want dat is onze nationale taak.

'Als wij in Leiden bijvoorbeeld Egyptologie of Assyriologie niet meer zouden doen, dan zal dat nergens in Nederland meer worden gedaan, omdat wij de enige zijn. Die kennis, dat erfgoed, is van belang voor het bestuderen van culturen, van religies – van de wereld, zou je kunnen zeggen. Daarom willen wij dat behouden.'

Voor een aantal kleine exotische letteren moet er geld bij. Dat haalt de faculteit weg bij de grotere opleidingen, zoals geschiedenis, Engels en Nederlands. 'Maar een kip kun je niet oneindig kaal blijven plukken', zegt Van den Doel. 'De middelen zijn beperkt, dus die moet je zo eerlijk mogelijk onder die kleine studies verdelen. Dan moet je kiezen. Bijvoorbeeld: we hebben een hoogleraar boeddhisme, boeddhisme kan niet zonder kennis van het Tibetaans. Wij vin-

Monnik in Bhutan doet eindexamen. Foto AP

'Je moet kiezen, dus dan moet er iets verdwijnen, zoals Tamil'

den dat Sanskrit, de oude cultuurtaal van India, nodig is – ook belangrijk voor archeologisch onderzoek in Indonesië. We willen graag ook wat meer aan het moderne India doen. Zo telt dat op. En dan moet er dus iets verdwijnen. Dat is daar dan de taalstudie Tamil.'

Van den Doel toont begrip voor de pijn van de bezuinigingen in de universitaire vertrekken. Maar hij vindt ook dat vakgroepen zelf moeten proberen het hoofd boven water te houden. 'Ik spreek die mensen van de kleine letteren daar ook op aan: natuurlijk is er steeds bezuinigd, maar wat hebben jullie er zelf aan gedaan? Je kunt meer onderzoek doen en daarmee meer onderzoeksmidde-

len verwerven. Sommige afdelingen, zoals Assyriologie, doen dat heel goed. Andere, zoals India-Tibet, hebben veel minder gepresteerd. Dat moet dus veranderen.'

De letteren gaan flink op de schop. De reorganisatie voorziet in een nieuwe structuur die volgens Van den Doel meer aansluit bij de geest van deze tijd, zoals de commissie Nationaal Plan Toekomst Geesteswetenschappen, de commissie-(Job) Cohen, vorig jaar december al aan minister Plasterk adviseerde: bredere opleidingen, minder versnippering en verkokering, een hoger onderwijsrendement, betere doorstroming van jong talent naar vaste wetenschapsbanen. Daar zou dan een ex-

tra rijksbudget tegenover moeten staan, om te beginnen 15 miljoen per jaar. Plasterk liet zich positief over het commissieadvies uit.

Geesteswetenschappen in Leiden wil een verbreding van de opleiding met meer keuzemogelijkheden in het eerste jaar. 'Wij constateren dat steeds minder studenten genegen zijn om een specifieke opleiding te kiezen na de middelbare school', zegt Van den Doel. 'De moderne student zoekt het breder. Hij is in meer dingen tegelijk geïnteresseerd. Dat zie je ook aan de middelbare scholen. Ik denk dat we een veramerikanisering van het onderwijs tegemoet gaan. Ik roep weleens: in 2025 hebben we in Nederland een *liberal*

arts-systeem, waar je heel breed binnenkomt, met nog maar één opleiding: *humanities*. Binnen zo'n opleiding kun je dan van alles doen, ook Arabisch bijvoorbeeld.'

'Wij zetten een stap in die richting met een bredere propedeuse. Je kunt dan de oude culturen van het Middellandse Zee-gebied gaan doen, Cultuurwetenschap, Taal- en Communicatiewetenschappen, Midden-Oostenstudies of vergelijkende Aziëstudies. Vervolgens kies je een specifieke richting, maar ietsje later dan voorheen. Het idee is een brede keuze: je kunt meteen een taal gaan doen, maar je kunt ook iets gaan doen waarbij je die taal goed kunt gebruiken. Journalistiek bijvoorbeeld.'